

HLASY ČLOVĚKA.

BÁSNĚ

AUGUSTINA EUGENA MUŽÍKA.

V PRAZE

NAKLADATEL JOS. R. VILÍMEK KNIHTISKÁRNA

1883.

LIBRARY
MAR 14 1974
UNIVERSITY OF TORONTO

SLOVUTNÉMU

BÁSNÍKU A VZÁCNÉMU PŘÍTELI SVÉMU

PANU

JAROSLAVU VRCHLICKÉMU

NA MALÝ DŮKAZ
VELIKÉ ODDANOSTI A ÚCTY

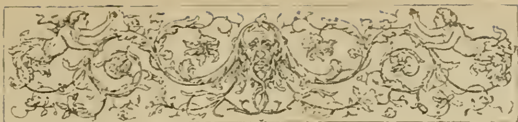
VĚNOVÁNO.

HLASY ČLOVĚKA.

Mysli a trp!
Byron.

I.

REFLEXE.

Dva hlasy.

Na pouti počátku, jež jméno »život« nese,
já na rozcestí též jsem stanul polekán,
bez vůdce, přítele dvě cesty zřel jsem v děse,
jež v dálku poutníky do ruzných vodí stran.

Jak nový Heracles jsem slyšel hlasy sporné,
zde svévoli a ples a výskot spilých řad,
tam chmurné výčitky, jen nářky, kletby vzdorné,
jak šepot bachantek a varhan temný spád.

A děli: »S námi pojď, tak veseleji bude,
buď náš a v ryk se dej, pěj rozkoše a ples,
náš smích ať bratry své si v srdcích najde všude,
chcem tančit, hodovat, chcem opíjet se dnes.

Což na tom, lidský cit že písni té se rouhá,
že dissonance zvuk k ní pojí sterý vzdech?

My budem rozkoší, my radost budem pouhá,
jak zlato blýská se! Jím koupiti se nech!«

A já jsem přivinul k svým ňádrům drahou lyru
a tiše poslouchal té její duše hlas.
Cos jako výčitka tam znělo: svoji víru
a pýchu ztracenou jsem nalezl v ní zas.

A tak jsem řekl jí: »Ó sestro duše mojí,
mé svaté dědictví, ó rci mi, nač ten strach?
Než tebe zneuctít a zaprodat tě v boji,
rač tebe rozdrtím a zašlapu tě v prach!«

Hlas druhý slyšel jsem s tak stlumenými slovy
a bázní třesavý: »Ó slyš nás, s námi pojď!
Od věků hledáme břeh pravdy tajný, nový,
a nocí hlubokou svou slabou vedem loď.

Pojď, na cestu nám hraj zpěv nábožný a vážný,
my poženeme v před svůj koráb ze všech sil,
ty v údy chábnoucí lij těchy balzám vlažný.
Jeť cesta daleka, však důstojný je cíl.

My půjdem za těmi, již v temnu ztratili se,
a neznámo, zda cíl tam nalezli či hrob,
však jasná dráha jich v tom šeru posud stkví se,
jich jména, prostá dřív, jsou svatá od těch dob.

Zda my se vrátíme ku rodným břehum zpátky,
kdo z lidí poví nám? Jen Buh tam svou má stráž.
Hle, vlna zvedá se a plaší člun náš vrátký!
Tož rychle! Nastal čas.« Já dèl: »Jsem cele váš!«

Sám ty nesmíš říci.

Po létech boju své kdy ztráty čítáš
a želíš sny, již dávno v hrobě tlící,
vše prošlé slzou, příští vzdechem vítáš,
že konec všemu, sám ty nesmíš říci.

Kdy z celé písně lásky naší zbude
jen resignace trpký úsměch v líci,
ze vzdušných staveb pouze trosky chudé,
že konec všemu, sám ty nesmíš říci.

Kdy velečin náš, luzný jako duha,
jen duhou jest, ve vzniku zmírající,
kdy vůli naši tma obejme tuhá,
že konec všemu, sám ty nesmíš říci.

A v parnu smrti vidina kdy slední
před okem stane duše zoufající,
a síly není, zrak svůj zakrýt před ní,
že konec všemu, sám ty nesmíš říci.

Smíš pouze trpět, pohár svojí muky
až na dno pít, byť s hrudí pukající,
a teprv on kdy z mrtvé padne ruky,
že konec všemu, jiní mohou říci.

F. Š.

Ne proto snad, že krása tvoje tahy
svým kouzlem prodchla, duch můj pro tě plane,
ne proto tvůj mi úsměv tak jest drahý,
a hudba slov, jež se rtů tvojich vane.

Ne proto snad jsem vztýčil ve své duši
tvůj zjev na postať svého idealu,
ne proto duch můj, zíraje naň, tuší
cos jak svit ráje v temno hrůz a žalu.

Ne proto snad, že na tvém tichém čele
vše dobro splývá v harmonii jemnou,
i gloriolu již ti ve skráň stele
andělů ruka, poutajíc tě se mnou.

Však proto jen, že dlouhý život muky
jsi zakončila odpuštěním, smírem,
já uchopil se těžké tvojí ruky,
by vůdcem byla mně v tom světě šírém.

Zapomeň a nezapomínej!

K čemu vzpomínati? Všecko prošlo již,
vytrpěny strasti, křivdy odpuštěny,
rány scelují se stále blíž a blíž,
hlava muže sdřimne na ňádrech své ženy.

Jakže zapomenout? Na to vše, co nám
drahým bylo, svatým, zač jsme rádi mřeli?
Tomu z muk těch v srdci vztýčili jsme chrám,
bychom v upomínkách na věky v něm dleli.

Apostrofa.

Já viděl jednou okeán.
Byl velký,
jak lidská myšlénka o nekonečnu.
Bůh vybájil jím sen můj nejkrásnější.
On přímo stál, mně vstříc, jak ku zápasu
by bojovník zval soka bojovníka.
V něm každá vlna vřela, byla tepnou
tak plnou odvahy, a bouřnou, mocnou.
Kde byly jeho kořeny, kde základ?
Hlas jeho hrozný veškeré tkal tony.
Tu hrozil obrem, sténal jako žebrák,
tam hřímal jako prorok fanatický,
tu plakal jako dítě, bouřil, klnul
a řval jak šelma, smál se smíchem bláznů,
a sípěl, vyl, jak zoufalec se zmítal.
A léta bez počtu a vrásek tlela
mu na čele. Hned hrozná křivil ústa,
hned sladce kýval na mne. Usmíval se
pod maskou tragika. Jak prsy velké
on těžce dýchal, úpěl, omdlévaje

pod noci tíhou. V ňadrech jeho rostla
kás tajná pochybnost a mocný příliv
a odliv jeho jí se věčně zmítal.
Jak poutník bez klidu a bez oddechu
ku břehům pádil, pak se nazpět vracel,
až k nebi trýskal pěny pln a bouřil
se divě, než se v propast opět sřítil.
Jak lvice, vášní vzteklou vysílená
pak tiše ležel, čekaje, až půjde
kol něho věčnost, pak se zvednul s lože
a hledal u ní na své sny a dumy
a pochyby a touhy odpovědi.

Od polu k polu rozložen tak ležel,
a hlídal všecky světa toho strany.
Dal severu své duše děsné chladno
a prázdnotu a smutek, ale v jihu
vřel výhní pekel. Na západ se mračil,
a na východ se usmíval. Byl hrozný
a nedoměrný, bez čísla a konců,
a jako malé, smějící se dítě.
Byl pýchy pln a přece bez hrdosti,
a v lůně tajil lodě tisíceré,
a zboží světů, perly, lebky staré,
a dávno shnilé trupy v živé měnil
a nové tvory. Ve své kráse hrozné
a divé lahodě byl Boha ideálem.

Pak pohleděl jsem v nitro své. Jak v moři
v něm spaly mdloba, bouře, trosky, život.
Tam zoufalost se kryla v tůni černé,
a veliká a čistá, jasná duma. Zniku,
a trvání a zmaru tam byl základ.
Tam Minos — svědomí — již napřed vážil
čin každý, dřív než k poznání jsem přišel,
zda čin ten zlým či dobrým ještě bude.
Tam všecko vraždilo a hojilo se
a plodilo a mřelo. Zimy příval
se střídal s létem úmorným a žhavým,
a májem libým jako v starém ráji.
Tam večernice plála, měsíc hlídal
směs různých dojmů, jako bašty vojín,
a lítost, hněv a povržení ve vzdor
se srazily a pevnou byly skalou.
A čas tam beze stop a bez ohlasu
se plížil stínem. Vášně neobsáhlé
a nezkrotné se s klidem v zápas hnaly.

A bylo mně, jak moře kus by urván
byl a mně vložen za srdce, a jako
bych okeánem s nocí splozen býval.

Srdci.

Srdce moje, rci mi,
zda jsi zbylý lístek prostřed zimy,
pohozený, zavátý a šedý,
který žije onu zimu naposledy?

Srdce moje teskné,
pohleď jenom, sníh se stříbrem leskne,
plný měsíc plá a jasně hoří — —
vždyť jsi jako malá perla v šírém moři.

A to moře sněhu
jakou dýše lahodu a něhu!
Nechť si jiní spěli k svému jihu,
ty buď ticho a nes dále svoji tíhu!

Kolem lad a krása
svoje kouzlo na tě střásá.
Blah, kdo v takém moři může plouti —
tomu zbývá ještě úsměv v konec pouti.

Připlynuli, pominuli . . .

Připlynuli, pominuli
krásní dnové jako řeka,
která stále od nás stéká
dál a dále, do daleka —
nech je jít!

Zašuměli, uletěli
krásní dnové jako ptáci,
ještě se jich křídel bílý
odlesk v šeru dálky ztrácí —
nech je jít!

Dnové zrádní, zlí a chladní,
hřáli jste nás malou chvíli,
a přec byli tak jste milí —
nech je jít!

Marná touho! Ještě dlouho
budem svoje ruce spínat,

dlouho budem stát a čekat,
než si zvyknem zapomínat,
vlastního se přání lekat,
zvolna mřít . . .

Žalozpěv.

Již zavři ty své těžké oči,
již zamkni v nich ten bol a svit!
Vždyť duše tvá dnes v jiný kročí
svět, který dá jí mír a klid.

»Srdce všecko odpustí,
byť i na prach rozdrcené,
ale zdali zapomene?«

Rci, cože muž být vznešenější,
než odpustit a zapomnít?
Vždyť odpuštění ukonejší
tvůj každý žal ve věčný klid!

»Srdce všecko odpustí,
byť i na prach rozdrcené,
ale zdali zapomene?«

Jak ve tvé rakvi, kolem všude
jen ticho bude věčně snít,

ni vítr, táhna jemnou travou
víc nezruší tvůj svatý klid!

»Srdce všecko odpustí,
byť i na prach rozdrcené,
ale zdali zapomene?«

A časem sletne k tvému rovu
pták malý, počne ševelit,
zas uletí a přijde znovu —
snad vábí jej tvůj velký klid.

»Srdce všecko odpustí,
byť i na prach rozdrcené,
ale zdali zapomene?«

I zlatá ještěrka se mihne
tím tajem, kde tvůj hrob je skryt,
však zmizí hned, jak jen ji stihne
zvěst, že si žádáš věčný klid.

»Srdce všecko odpustí,
byť i na prach rozdrcené,
ale zdali zapomene?«

Již zavři ty své těžké oči,
již zamkni v nich ten bol a svit!

Vždyť duše tvá až v ráj dnes kročí,
odpustí všecko pro svůj klid.

»Srdce všecko odpustí,
byť i na prach rozdrcené,
ale zdali zapomene?«

Verše pro nevěstu.

Na hlavě vínek svěží tak
jak čistota jest její,
líc do krve, a jemná skráň
jak v bouři list se chvějí.
Ten závoj cudný, svatební
jak přes šíji ti splývá!
Již opusť domov milený,
jenž na posled ti kývá,
a v cizinu si dnes
jen upomínky nes!

Vše ožel již, ty anděle,
co z mládí tvého lze ti,
ty dětství bujné hodiny,
kdy družné, plaché děti
tvých vlasů pletli vodopád
tak skvoucí se a zlatý —
z těch malých přátel mnohý druh
zlou bolestí je jatý,

a mnohým dnešní den
se zdá být těžký sen.

Své upomínky slož si v hrob,
ať s panenstvím tam leží
tak nedotknuty, že jen Bůh
je čistým zrakem střeží —
snad jedenkrát, až na hřbitov
tě v pozdním složí čase,
pod víkem hrobu kovovým
se shledáš s nimi zase,
až pochová tě v stín
tvůj v slzách vděčný syn.

Slyš — hudba v dáli zazněla,
toť svatebčanů řady,
a prostřed nich jde ženich sám,
zní zpěv a jasot všady,
jdi, ať tě matka požehná
k žen našich smutné pouti,
ať co tvé síly přesáhá,
tě nikdy nezarmoutí —
smích zvoní v přátel kruh — —
tak jdi, buď s tebou Bůh!

Tu propast divnou, nezměrnou,
jež tmavou hloubí dělí

tvé panenství vždy čisté tak
a matky život celý,
dny zašlé, plesem ovité,
a jasné, svěží, cudné,
a noci příští, bezsenné,
dny nejasné a bludné
a slzou skropené —
jen *Láska* překlene!

Pohřeb dítěte.

Byl pohřeb dítěte. Nad otevřeným růvkem
stál ruzných lidí dav. Však nejvíc jest to žena,
jíž duše soustrasti je vždycky otevřena,
jež slzou neskrblí ni vřelé těchy slůvkem.

Na chudou rakvičku co bohatých slz padlo!
Ty matko lkající, ty sestro bolestivá,
ty dívko kvetoucí, stařenko sotva živá,
všem stejně zrývá hruď vám želu kruté rádlo.

Tak všecko skončeno! Zas do všedního spěchu.
Ty dítě, klidně spi — jak v náruči své matky,
ty matko, vzpomínej až k poslednímu vzdechu,
a vy ku pracím svým zas navraťte se zpátky!

Dnes všecky svedl vás ten malý růvek dětský,
vy slz a vzdechů daň zde složili jste tiše.
To dítě vyprosí u Boha pro vás všecky
zde hřbitov jediný a jeden ráj tam výše.

Meluzina.

Slyš Meluziny pláč! Od soumraku do rána
štká žena nešťastná, na vůli odevzdána
snům pustým, zoufalým. Od jitra do večera
jí z hlubin píseň šla tak žíznivá a šerá.
Přes valné pláně vod jak stín přelítla smrti,
jak unavená laň, již honí vzteklí chrti,
kdy měsíc nesvítil, a hvězdy, jindy jasné
jak lampy mřely svit, jež nad mrtvolou hasne.

A chtěla, bláhová, by vzdechy její žalné
až v zem se zaryly, a prameny tam kalné
z propastí pozvédly své hlavy zdivočilé,
ve hrozné svobodě, a zhoubné, mstivé síle,
a hlavou ssinavou do země spurně bila,
až zvedla šedý prach, v něm svoje nářky kryla,
a smíchem bodavým teď zase mrazně kvílí,
lká, prosí, rouhá se, a klne, stená, šílí.

Však její trud a pláč, jež lidem vstříc se nesly,
bez všeho soucitu jen v zapomnění klesly,

bez pomsty přírody, a jenom povržení
k níválo se všech stran. A lidé zamračení
sluch před ní zavřeli a hněvně hlavou třásli,
svá okna zastřeli a všechna světla shasli,
a spali v objetích a na sny vzpomínali,
co zatím ona kdes již umírala v dáli.

Vykoupení.

Ty přírodo! ó rci mi, pročže tak smuten jsem,
a zádumčivým zírám na tebe pohledem?
Zde přece všecko krása a soulad nejvyšší,
zde žádný výkřik zmaru mé srdce neslyší!
Kdo zapomnění hledá, by ztišil srdce kvil,
ty hrob mu v květy steleš, a noc dáš za podíl,
a vyzlatíš ji září těch mírných, tichých hvězd,
by zvědět moh', že věčná v tvém srdci láska jest.
Kdy ku živým se vracíš, jen nový hledáš ples,
— tak krásně bylo včera, však krásněji je dnes,
a zítřek jaké slasti nám přinese, kdo ví?
Hle, slunce uléhá si na západ růžový,
a jemné mráčky zlatí a sladí jeho sen —
to hvězdnatá noc bude, a krásný po ní den!
Ty sypeš květy ve vlas a tišíš touhy spěch
a voláš »Zůstaň, zůstaň a milovat se nech,
ty milovati můžeš a med si hledat v rtech,
ó zůstaň, líbej, miluj a milovat se nech!
Viz, vše jsem snesla tobě, co žádá rozmar tvůj,

jen ohlédni se všady a vše to pozoruj,
jak objímá a jásá a líbá v každý čas,
a líbá dnes i zítra, a líbá zas a zas
Slyš kosa z dáli píseň, jak jemně k tobě zní,
slyš, větrové jak letí tak sladcí, líbezní,
ciť teplý plápol denní, ciť blaho večera,
a z neklidné tvé duše zmiz výtka veškerá!
Hle, jak jsem přioděla v květ každý strom i keř,
viz, zlatý plod jak padá ti k nohám, běř si, běř,
a vlny chladný krystal k tvým pozvedá se rtům,
kdy žízníš, napoj nitro a neklň nebesům!«

Ty přírodo, ty matko, ty družko, nevěsto,
co jest to, co mne tísní, ó netaj, pověz to!
Ty chráme, monastýre i hrobe, zda to víš,
proč nejsem, jak jsem býval, proč já to nejsem již?
Ty kolébko i rakvi, i lože, stane můj,
ó zvedni moji tíži a žal muj umírňuj,
a anděla mi sešli, ať zmírní dechem svým
ten palčivý žár srdce, než splane v prach a dým.
Neb mnohé struny žití již strhal život ten,
a nemnoho jich zbývá... hle, v západ tíhne den...
Ve struny žití mého co bouří zalehlo!
Je rozrývala láska, je záští sežehlo,
je touha napínala, až náhle pukly v ráz,
je bujné plesy rvaly a samoty dral mráz.
I zasténaly divě a v žalný vzdechly zpěv,

a do hrudi se vlila jich otrávená krev.
Ta naše cesta žitím, co skrývá v sobě hrůz!
a každý kročej po ní si žádá srdce kus,
přes hroby drahých srdcí mdlá noha klopýtá,
kde před ní vřelá krve je ručej rozlitá,
přes hluché pouště, kde se květ nezjeví ni pták,
jak na všecko by vtisknut byl věčné smrti znak.
Ta naše cesta žitím, co skrývá v sobě hrůz!
a každý kročej po ní si žádá srdce kus,
a věčný smutek s námi vždy z jedné mísy jí,
než těžké, černé hroudy nám prsa pokryjí,
stesk naši duši hlídá a ssaje v každém dni,
jak ženich neodbytný noc každou lehá k ní —
tak slaba byla večer, a ráno, jaký žas!
se svého lůžka vstavši se cítí slabší zas,
neb těžký, pustý dusil ji celou nocí sen:
ó na takou noc černou ký může vstáti den?
Neb jestli přelud krásný ji v spánku obestřel,
ten opojený pohled, co, probudiv se, zřel?
Jen temno místo světla, jen nelad za krásu,
jen rozplynulé štěstí ve bolném ohlasu.
Oh marnost, všecko marnost, děl naposledy král,
kdy dopil pohár žití, jenž v luzných barvách hrál.
Jeť marnost láska ženy, dnes objímá tě snad,
však vidíš v jejím oku ten krutý výsměch plát?
Jak tobě dnes, i jiným dá sebe zítra tak:
svých retů med i hudbu, svůj úsměv, sladký zrak.

Ty vřel's k ní láskou světce, však ona, podlý klam!
Ó trudno dít, co dále, ó jdi a zemři sám!
Tvůj čistý oltář znectěn, jdi, zamkni spustlý chrám,
nechť štír a ještěr hnízdí, když Bůh víc nesmí tam!
Zříš zářné meteory? Slyš náhle slabý třesk —
kam jich se děla krása? kam zmizel jejich lesk?
Kam tvá se děla láska? Ó dítě, umři též,
zde úlevy a klidu již sotva nalezneš!
Hle, kalný proud se šeří, tam dole — hleď, tam níž,
— jeť život branou smrti — tam dole jsi jí blíž...
Ne, nestrachuj se — — bude tak skončeno to dřív —
buď s Bohem, zrádný světe! Buď Bože, milostiv!
Jeť marnost vše, co hřeje a bouří naši krev,
pro vyšší zájmy zapal a nadšení a hněv,
ó hrůza, jaký pocit, ó běda, jaký žal,
nic v světě nepotrvá, vše stráví vlastní pal,
jeť prchavé, co drahé, co nejdražší, to v ráz
se rozvije a mžikem již zvadne, umře zas.

Ó svět je samá vráska a nahota a hřích!
Za léta příkrov prachu, a v zimě smrtný sníh,
toť jeho roucho drahé, toť svatební je šat!
Ó ne, já půjdu také radš pod ten příkrov spat!
Ty šťávo smrtonosná, vlej smrt mi do všech žil,
já omdléval a trpěl, já vždy jen bídný byl,
já dosti dlouho čekal na jeden jitřní svit,
já doufal, že mi dáno též bude šťastným být.
Já věřil... marno všecko! Jeť konec všemu již!

Spíš mrtvé z hrobu vzkřísit, než mne ten život muž!
Ne — nestrachuj se, bude tak skončeno to dřív —
buď zdráv, ty zrádný světe, buď Bože, milostiv!
Teď ohlédnu se ještě a zvolám naposled:
kdo říci smí, že jiné krom žalu a krom běd — —
Jen dále, rte můj těžký, co uzamklo tvuj zvuk?
Co vábí zrak muj ještě v tom labyrintě muk?
Jaký to paprsk nebe, ký luny sladký třpyt
sjel jako pozdrav ráje v mých ňader hrobní skryt?
Jaký to nové touhy mně svítá světlý jas?
Či jakýs přelud směje se bolu mému zas?

Já zvednul těžké zraky a krásné dítě zřel:
to zjevilo se jedno ze řady vzdušných těl,
jež koupají se v modru a záři étheru
jak labutí rod čistých na jasném jezeru.
Já dítě zřel! Ó kráso, v nejsladším vtělení,
ty's zjevila se právě, mně nesouc spasení.
Ó zlaté, drahé dítě! Jsi skutečnosti část,
zda stvořila tě vskutku ta zemská naše vlast?
Ten první vesny úsměv, ten nerozvitý puk,
ten ztracený svit ráje, ten zapomněný zvuk?
A jestli Bůh tě stvořil, co šlo mu duší dum,
kdy skončené to dílo ku chvějným tísknul rtům?
On tušil, nejkrásnější že tebou tvoří svět:
nad všecky sféry slunci ten jeden útlý květ!

Ó dítě přespanilé, buď požehnáno mi!
Ty útlý kvítku jara, kéž bouř tě nezlomí,

kéž ušetří tě mrazy i parna života
i kalná jeho vlna, jež krásno ztroskotá!
Ó dítě, požehnáno buď každou chvíli svou!
Kéž nejčistší jen duše tě ve svou náruč zvou,
bys na dně hrobu mohlo tak spáti jako dnes,
tak mile a tak prosté, a v duši rajský ples!
Buď požehnáno, dítě! V té něžné ručce zas
vše nalézám, co porval mi dlouhý bouřný čas.
Ó viz mne, klečím v prachu. Mé ruce k tobě lnou,
svou bílou, malou ručku jim podej almužnou!

Ó povstaň, moje dítě! Chci modliti se dnes!
Jak? Zapomněl jsem zcela, kdy ve propast jsem kles',
kde k žehnání a prosbě se nehne chladný ret,
kde vzdor a kletba spurná svůj těžký vleče let.
Ty pojď a uč mne prosit a modliti se tak,
jak v blahých dobách mládí, kdy matky vroucí zrak
s mým dětským okem vzhuru se vznášel, odkud k nám
skrz jasné nebe dolu zas Bůh se díval sám.
Ty uč mne lásce, smíru, ty vudcem mojím bud,
a svolej poklid nebe v mou rozbouřenou hruď,
a pomoci-li není, ty samo za mne pros!
Já věřím, že se změní tím žití mého los,
že probudí se znovu, co tlelo v duši té,
že zacelí se rána ve hrudi rozryté,
a čistá moje duše se v mocný vznese let,
a na perutích lásky se ztratí v nebe zpět.

Po létech.

Ta lávka, kde si mezi nás,
jak duše naše zahlédla,
vždy čistá Láska usedla,
mne starým kouzlem vábí zas.

My mnohý vyplakali stesk,
a v slzách našli úlevu,
nad námi ptáci ve zpěvu,
a slunce hořel čarolesk.

I jak jsme srdcem, duši blíž
se vinuli jak list a květ,
ten koutek přál nám vždycky svět,
a víc jsme nežádali již.

Však žel! Té čisté prostřed nás
čas vrazil oštěp v útlou plec,
než věděl jsem, že jednou přec
těch bolů překročíme hráz.

Svou každý cestou jdeme dál . . .
Dnes v sadě na lávce jsem zřel,
jak Lásky stín tam krvácel,
a Času stín se děsně smál.

Nic nelkej!

Ne, nelkej, že jest nám se rozejíti!
Sám Bůh to byl, jenž nepřál tomu štěstí,
dal kříž nám trudný — pomoz mi jej nésti
přes pustá lada ztraceného žití.

Šíp jeden letěl, potkal srdce naše,
jej osud pustil s nechybného luku.
Či měl snad srdce *jiných* skláti v muku,
a my se před ním ukrývati plaše?

Ach nebe ví, že rád bych bolest tvoji
k své přidal — chtěl bych stokrát umřít za to,
neb za svou lásku trpěti je svato,
já korunou bych obdařen byl dvojí.

Věř, žal i štěstí z nebes toku prýští,
Bůh váží srdce na své váze velké;
kde nalezne je lehké, mdlé a mělké,
tam štěstí donese v ně vlna příští.

Než kde jsou srdce hluboká a silná,
tam bolest vloží — muka rány vlastní,
jež neocení, kdo jsou tady šťastni,
a srdce ta jsou s jeho nerozdílná.

Krev jedna čistá, svatá všemi proudí,
jich touhy ctnosti jen a lásku pěstí,
jsou soudci těch, kdož zvolili si štěstí,
však dříve již se smilují než soudí.

Já zhrdal lidmi . . .

Já zhrdal lidmi, kráčeje kol nich
bez slova, chladný v líčeném jich smíchu,
sám žil jsem vždy jak v širé poušti mnich,
jenž ve svou ctnost se halí jen a pýchu.

Tam nenajde ho klaté země stesk,
ni pověst zločinu a liché slávy,
jej osloví jen vichr, bouř a blesk,
on pouze s Bohem sobě porozpráví.

Na jeho pokyn přijde z pouště lev,
plen jeho nasytí je oba dosti,
své chorály mnich mísí v jeho řev,
pak rozejdou se spolu ve svornosti.

Hluboké, stejně vážné oko jich
plá mocným žárem v pozdrav na potkání,
lev svaly, duchem zas je silný mnich,
jsou bratři, jedné veleříše páni.

Na čele jich se láme osten let,
čím dále, tím jsou oba vznešenější,
až Bůh se zvolna dotkne jich, a hned
je v hlubší ještě snění ukonejší.

Jich kosti vítr vysuší a prach,
den mlčením, noc hvězdami je hlídá,
nad nimi mračna plují ve tlupách,
a dvacetkrát se leto s dešti střídá.

I kráčí bludná karavana sem,
zde stane, hledá toky spasné vody.
V jeskyni staré spočinou si snem,
a stará studna dá jim vláhy brody.

Když rudé slunce vpluje nad obzor,
kol shasnou ohně, lid se k pouti zvedne,
těch kostí v písku nerozezná zor,
a člověk zmizí v poušti nepřehledné.

A nezví nikdo, poklid hluboký
čí ovívá as vyprahlé ty trosky,
jak smývá čas je svými potoky,
a osouší dech větru, tichem božský.

II.

HRST KLASŮ.

Česká radost.

Jak chudá popelka, jež u krbu se hřeje,
kdy slyší skřivánka, jak první píseň pěje,
kdy v mladé zahradě ve slunce ranním nachu
zří višně s jabloní se v květném koupat prachu,
ta naše radost chudá, třesavá
si oddychne, jak jaro nastává.

A běží chvatně ven, až unavena poutí
ve vřesu páchnoucím chce sobě spočinouti,
však datel zaťuká, žežulka zalká z blízka,
a jí hned rosa v zrak a v duši stesk se vtiská,
a kde jest jaká struna ve hrudi,
hned k smutnému se zpěvu probudí.

A lesem táhne stín, za ním se úsvit honí,
vše puká, hraje si, se tulí, výská, zvoní,
a se všech pupenů, jež bříza nosí mladá,
jak stříbro ztavené proud čisté mízy padá,
a jak jen kmitne houštím plachá laň,
hned chví se její mladá, snivá skráň.

A když už mine den, tu ona s vlašťovkami
se domů navrací, a kde je jaký známý,
dlaň stiskne každému, vše objímá a vítá,
a v opuštěnou líc zas nový úsměv skýtá,
a dětem cukrovinky, koláče,
ať už to malé poupě nepláče.

A tam, kde maličtí si hrají ještě v šeru,
a loďky z papíru pouštějí po jezeru,
v ně ona sedne si, a malé modré vlny
na strany rozhání, až člunek kapek plný
se zvolna potápí — už dolů pad',
a hošík běží do chaloupky spat.

Leč tam, kde matička se nad kolébku kloní,
po kapce v duši jí úlevy mízu roní,
a tempa kolébky zní, duní stejně sladce
jak zvony večerní té mladé, krásné matce,
a dítko brouká si a s anděly
si povídá, co den mu nadělí.

Ty tiché veselí, jež bázlivému lidu
tou teplou dlaní svou zastíráš jeho bídu,
kdo srdcem procítil tě v mládí době zlaté,
jak jsi ty nevinné, a mírné, tiché, svaté,
ten z tebe ještě dosti dochová
si pro klid vesnického hřbitova.

Píseň rozsévače.

Všehomíra Hospodáři,
ze Své velké, štědré dlaně
házíš v širé nebes pláně
zlatá zrna hvězdných září.

A to požehnané dílo
konáš věčně, nepokrytě,
aby i to prachu dítě
práci ctít se naučilo.

Ty jsi Pán, my čeleď Tvoje,
jež o skývu chleba chudou
na té zemi s každou hrudou
vésti musí krůté boje.

A ten člověk s potem v skráni
strádá zde, se o zdar leká,
a v své bídě vezdy čeká,
jenom na Tvé požehnání.

A když sám on stár již, zralý
pro Tvé humno, ostří něžné
Tvého žence — smrti — sežne
hlavu jeho v pokoj stálý.

Dej, ať srdcem vždy jsme praví
jak to těžké, čisté zrní,
jehož krásu neposkvrní
žádné viny koukol tmavý.

Jaro v horách.

Láskou kdo jste živ a snem,
pojďte sem!
Stisk nás rukou spojí vřelý.
Zde lze prosnít život celý
bez bouří a nepokoje.
Poupětem
ovíjí zde ňádra svoje
smrt i život, nebe, zem.

Vizte jaro! upřené
v zelené
listí má své zářné zraky,
láká teplo, vůni, ptáky,
až i na lidské si nitro
vzpomene,
dýchne v ně, a člověk jitro
v duši cítí plamenné.

Bledá zora v jitřní čas
zlatý vlas

na obloze sobě splítá,
luznou kytkou slunce vítá,
a pak mizí v nebes dáli.
Jakých krás
barvy v její rouchu plály:
zlato, růže, sníh a jas.

Na jemnouňké píšťaly
zahráli
písně ptáci zlatokřídlí.
Jak je Echa děti shlídly,
znovu vše si opakují.
Cymbály
v každé zvoní stmělé sluji,
zkad jen vlny šplounaly.

Moh' bys také viděti,
děvčeti
ze srdce jak láska pučí!
Ráj ji pojal do náručí,
plný dum a sladké tísně.
Poupěti
slavík rád své sladké písně,
a noc hvězdy zasvětí.

Smrt zde v háje pokraji
v útaji

sedí, ruce v bílém klínu.
U nohou jí v spícím stínu
ručej pramínku se roní.
Velká jí
v snivém zraku slza stojí,
kol ní laňky těkají.

Láskou kdo jste živ a snem,
pojďte sem!
Stisk nás rukou spojí vřelý.
Zde lze prosnít život celý
bez bouří a nepokoje.
Poupětem
ovíjí zde ňádra svoje
smrt i život, nebe, zem.

Rozmluva o zvonu.

Ticho. Večer. Pod lipami
na lavičce drnové
s šedým dědem dlíme sami.
Blahé šero májové!
Zazní zvon.
»Ku klekání z báně skrytu
zbožně, vroucně zve nás on.«
‚Ne, ach ne,
zvon je hluch a bez soucitu.‘

»Navždy srdce spjata spolu,
kéž jim štěstí ustele!
Při svatbě dnes k Páně stolu
kročí mladí manželé.
Zazní zvon.
Plným hlasem z báně skrytu
volá dolů přání on.«
‚Ne, ach ne —
zvon je hluch a bez soucitu.‘

»Slyš, jak smutná hudba temně
vane sem a žalný pláč!
To dnes do posvátné země
nový bude složen spáč.
— Zazní zvon:
Jako hlas, jenž stená v skrytu,
volně, bolně nyje on.«
‚Ne, ach ne —
zvon je hluch a bez soucitu.‘

»Temno, ticho v kraji chudém,
teď však křik se rozmáhá,
a již v ohně moři rudém
stojí víska neblahá.
— Zazní zvon:
Přerývaným hlasem v skrytu
o přispění prosí on.«
‚Ne, ach ne —
zvon je hluch a bez soucitu.‘

»Po žních. Rolník svoje žito
svezl domů vesele.
Ach, jak svátečně se skví to
v našem starém kostele.
— Zazní zvon:
V lehkém tempu ve svém skrytu
jak smích jasný zvučí on.«
‚Ne, ach ne —
zvon je hluch a bez soucitu.‘

»Dole sněžno, na obloze
svítí hvězdy vysoce.
Malý Kristus v bílém voze
vjíždí k nám — ó Vánoce!
— Zazní zvon:
Jak jej vítá ve svém skrytu
vřelou, dumnou řečí on!«
‚Ne, ach ne —
zvon je hluch a bez soucitu.‘

»Člověk pláče, raduje se,
v srdci zář a hned zas stín,
a v tom plese, a v tom děse
čeká nebes na pokyn.
Tím je zvon . . . .
Ničím tedy není, v skrytu
co k nám lidem mluví on?«
‚Ne, ach ne —
jen je hluch a bez soucitu.‘

Však to lidstvo přece vzbudí
k vyšším, lepším snahám on.
Vždyť i v naší visí hrudi
vážný jakýs, věčný zvon:
Srdce zvon!
Pouhou pravdu v ňader skrytu
ať se vždycky ozve on.
V hřích a lež
též buď hluch a bez soucitu!

Píseň.

Můj zádumčivý, vlídný háji
tam v daleku, tam v rodině,
jen k tobě všecky sny mé vlají,
jen k tobě, k tobě jedině.

Zde v hlučných ulic pustém víru
mně u srdce tak teskno je,
duch marně hledá chvíli míru,
a srdce místo pokoje.

Tvé hudby šum tak milý, jarý
jsem na dno svého srdce skryl.
Vím, že's mi schoval koutek starý,
kde jsem tak sám a šťasten byl!

Ten divý hoch tvůj, věrný druhu,
co v srdci donese si ran,
však v přátelském tvých sosen kruhu
žal každý bude vyplakán.

Můj zádumčivý, vlídný háji
tam v daleku, tam v rodině,
jen k tobě všecky sny mé vlají,
jen k tobě, k tobě jedině.

Oráč.

Trudně vzdýchá na skalnaté roli
volný oráč, za svými jda voly.

Půda tvrda, práce do únavy
bez nadšení, naděje a slávy.

Kolem šedé lány, pusté luhy,
nad ním chmury jako příkrov tuhý.

Nelze mraky vidět v boží nebe,
aniž s hůry uvidí kdo tebe.

Nepotěší, nepoleví v práci,
nechť se člověk strastí zakrvácí.

Oráč mlčky kráčí, hroudy drtí,
až i jeho svalí ruka smrti. — —

Pracuj dále, strádej bez repotu,
změkne půda silou tvého potu.

Rozmělní se hrouda tíhou pluhu,
vše se v rodném zazelená luhu.

Každá krůpěj s čela ve sto klasů
vzpučí, osud příhodných dá časů.

Vyletí si skřivan z rodné nivy,
jeho zpěv je tvým, tvá hrsť jej živí.

Hle, tam bílý svlačec se usmívá,
rudý koukol, modrá chrpa kývá.

Tvrdé kosy, ostré srpy počnou
hustým žítkem tančit bujnou skočnou.

Ztupnou záhy v moři stebel zlatém,
ale znovu spustí šumným chvatem.

Rozezvučí píseň — švarné žnečky
tobě svinou kvítí u věnečky.

Bude chleba, vína do sytosti,
jásotu a zpěvu, přijdou hosti —

A tvá žena také oblaží tě:
do rukou ti vloží první dítě . . . .

Trp a mlč! Ta víra ať tě doprovází,
že zde pravá radost jenom z trudu vzchází.

Písnička polní.

Stříbrné ty žitko,
pšeničko ty zlatá,
jak se vámi pyšní
domovinka svatá.

Nad poklady světa
všecky si vás cení —
nechať o vás nikdy
v Čechách nouze není!

Jarní večery.

Ty snivé jara večery,
jak mluví v duše hlubiny!
Na zemi, nebi pokoj boží,
v květ rosu, v oko slzu vloží —
zas blaha táhnou hodiny.

Ty snivé jarní večery,
kde jaký zvonek, rozzvoní:
zvon tiché vísky ku klekání,
zvon lidských srdcí k vzpomínání —
v to mateří květ zavoní . . .

Ty snivé jara večery!
Mír dýší andělé a chlad,
jsou samý květ a lesk a vůně,
že který člověk srdcem stůně,
v nich umříti by volil rád.

Dumka.

Pod kosu zraje kraj a tak se všady bělá
jak bludná hlava má, jež v poli ššedivěla.

Pod kosu zraje kraj a k zemi tíhne klas,
a moje stará šíj svou zemi hledá zas.

Jsou žně to poslední — než zas se vrátí zpět,
snad budou ruce mé již v hrobě práchnivět.

Teď obilíčko v dům, můj koni, spěš si, spěš,
a pána svého pak na hřbitov odvezeš.

Na rodný kraj.

Miluji ten rodný kraj: ňádro skví se zlatem
[klasů,
kolem skrání pralesy ovinul si místo vlasů,
na čele mu koruna hoří perel, drahokamů,
pás má z modrých potoků, a to roucho krásu
[samu.

Čechy, naše dědictví před Bohem i lidmi všemi,
kdyby chtěl kdo z tebe vzít jeden kvítek na té zemi,
snad by zdrtil celý svět o své silné, hrozné plece,
ale toho kvítečku nesměl by se tknouti přece.

Kraji český! kdo tě zřel, obraz tvůj se v hruď
[mu vnoří,
jak do lůna čistých vod odlesk jasných nocí hoří.
Jeden pohled postačí, aby zřel tě ještě v hrobě,
a byť prchnul jako pták, neodnese srdce sobě.

III.

LEGENDY.

Dávné boje.

Pláň tichá, rozlehlá, ji objímá hor tlum
jak bašta obrovská. Na písku tráva sporá,
tu polosprahlý keř, tam smutná sykomora,
a časem dravého se ozve ptáka šum.

Pak zase v hluboké se ticho stopí pláň
na léta přemnohá, jež nikdo nepočítá,
jež pouze času duch ve věnec věčna vplítá.
Kraj dávno ztracený, svět zapomenul naň.

Však ne. Dí stará báj, že v době pravěku
sem ze dvou světa stran se proudy plemen stekly,
zde zášť jich vzplanula v ryk boje děsně vzteklý,
a tygr pomsty zved se v každém z člověků.

Jak v bouři okeán ryk bojujících hřměl,
řev koní ozval se a velbloudů a slonů,
zem celá třásla se pod patou milionů,
od prachu žhoucí den se v hrozné šero tměl.

Jak mor by porážel, zde lehly řady těl
ve hrozné směsici a roztříštěné trupy,
jak vlna na vlnu se nová na ni kupí,
a přes ně ku předu boj živých dále spěl.

Kvil bázně smrtelné a kletby jek a zmar
se z duli k nebi dral ve spurné, těsné vřavě,
hrot v boku, ostrý šíp se v každé stápěl hlavě
a z ran se potokem lil žhoucí krve var.

A slunce požárem žhlo těla zjízvená,
pot s krví na zem dštil a v rudé bláto měnil
tu půdu rozrytou a varem v ní se pěnil
a barvil purpurem všech živých kolena.

Lvů stáda zděšená a žiraf na sta mil
se kolem rozprchla, za moře ptáci spěli,
a strážci karavan kol jdouce oněměli,
kdy chaos bouřící se krajem rozproudil.

Dva dny a noci dvě boj zuřil zoufalý,
pak spjala únava je těžkou svojí paží,
vše v zem se svalilo. Bez ohňů, beze stráží,
zde v mdlobě hluboké snem tvrdým dřímali.

A třetí vzplanul den — a čtvrtý — náhle v ráz
vše znovu oživlo, zem mrtvé vyvolala,
a bojem posledním poušť hrozná ještě vzplála,
než k věčné dřímotě se uložila zas.

Tu lační supové, jež hojný svolal lup,
se snesli na těla, a s odpornými vzkřeky
své ryli zobáky ve mrtvol příval měkký,
a hnusně vláčeli si údy z lidských kup.

Pak za dnem míjel den, za rokem roků tok,
čas, žhavý pouště dech a písku jemné vlny
svou skryly perutí kraj hrozných trosek plný,
až všecko pětistý na vždycky smazal rok.

Kam živí děli se, kam spěli vítězi?
Zda zpět se vrátili ku stanům svým a znovu
do prachu nectného šíj stlápli otrokovu,
a šírou světa pul v své spjali řetězy?

Kdo nyní pochopí? Jich hnáty kamenné,
jich nervy z ocele psi diví roznosili,
v jich prsa ohromná se lační červi vryli,
a havran vypíjel jich zraky plamenné.

Teď časem lebky tříšť neb stará zrytá skráň
zde v písku zasvitne jak zbytek číše kalné,
z níž napájel se čas, a kterou z ruky valné
v poušť pustil nesmírnou, kdy spánek přišel naň.

Dítě.

Žem byla podvodna, zlá, prodajná a zpupná.
Tu zamyslil se Bůh. Na blesky zrak svůj upna
o pomstě přemýšlí, již nic již nezlomí,
a dí: »Že stvořil jsem to vše, dnes líto mi!«

Děl Jemu Uriel: »Hleď, červů plna země,
již déle neváhej a shlaď to vzdorné plémě,
jich čelá prokletá Tvých moří schvátiž noc!
Tys, Pane, bezměrný. Kdo prohlédnul Tvou moc?

Na louce zelené si hrajíc luzné dítě
maj vonný vábilo do smíchu zlaté sítě.
Tu mraky divoké jak černých duchů tém
zář slunce zajaly a obklíčily zem.

Dál dítě smálo se a těžké kapky deště
do ruček chytalo. V tom náhle prudce třeště
hlas hromu ozval se, jak vše by sbortit chtěl,
jak oceánu řev a hukot sterých děl.

Tu dítě ručku svou vstříc vztáhlo temnu mračna,
a dělo: »Mlč mi už!« Hned hrom, dřív šelma
lačná,
se stišil, stajil v mrak, ten rychle mizel v dál,
a duhy zářný luk se nad svět rozepjal.

Věčné spory.

Po světě kráčejí od času dávných,
kdy ještě člověk v edenu snil.
Oba jej vyhnali v staletou bídu,
jednoho proklínal, druhého ctil.

Jeden mu naléval rozkoší pohár,
do mysli vodil mu rajské ty dny,
v ruku mu vkládal věčnosti berlu,
v lebce mu spřádal o pomstě sny.

Bez planých slibů, hned podával jemu
meč, by jím splatil nepravý dluh.
Druhý jen konejšil: »Tiše strádej!«
Jeden byl démon — a druhý byl bůh.

Odvěký boji, jak víříš mou hrudí,
proplétáš život jak trnová snět.
Tvým jekem hrozným, nesmířitelným
stále se zmítá bídný náš svět.

Homér a Milton.

Že vznešeni jste byli jako bůh,
že nehoden byl svět, by Vaše zraky
na jeho zřely kal, a že Váš duch
byl jasnější než slunce v zenitu,
Vám bělmo skrylo vid a věčné mraky.

Že zpěvy Vaše vybájil bůh sám,
rád věřím, nasytiv je svojí vůní
a dav se jimi poznati i nám.
Bez chvění slepý teď mu hledí v líc,
Vy slunite se jeho na výsluní.

Kristovy růže.

Kdys Kristus vkročiv v širý svět
u cesty shlednul schnoucí snět
a plnou svadlých růží.
I dechnul na ni božský ret,
a ožil znovu každý květ.

A potkal dívky černovlasé,
červenolící, dlouhořasé,
ty děly jemu: »Muži,
nač tobě třeba růží?
Ó dej nám, pohleď, jak jsme krásné,
ať vpleteme si do vlasu
pro větší ještě okrasu
ty růže jasné!«

On všecky růže jim dal,
a sám a zamyšlen dál se bral.
I zašeptala holá snět:
»Kam děl se nádherný můj květ,

nač oloupil's mne, muži?
Kdo teď mé trny zakryje,
kdo mne si v kadeř zavije,
proč sobě's také nenechal
alespoň jednu růži?«

»Ne,« řekl Kristus, »holá snět
mé hlavě pouze sluší.
Já trny tvoje zakryju,
v svůj vlas já tebe zaviju.«

I přitisknul ji k ňádrům svým,
k té velké, svaté duši.

Sny démona.

Mhou temnou jiných světů ve propasti
se neslo křídlo šeré, úžasné,
a s čela jeho, sporných citů vlasti
na chvíli prchly dumy nejasné,
a v ňader jeho spráhlé, mrtvé pláni
jak dalekého boha smilování
kýs květ se zrodil, vnady překrásné.

On miloval . . . Kdys v jiném, čistším světle
zrak svůj tak jasný v jiný nořil hled,
v své duši vítal lásky dumy sletlé,
on slzel a zas usmíval se hned,
on velkých ňader svojich touhou svatou,
tak mocnou, samým bohem nepojatou
i jiné duše zářný plnil svět.

A dnes — tak opět snil ty blahé chvíle,
jež dávno již s ním v černý klesly stín,
kdy v ucho jeho zněly písně milé,
jež panenský mu zpíval cherubín,

na kouzla myslil starých okamžiků,
než přišla doba pochyb, vzdorů vzniku,
než zlých jej zajal muk a trestu klín.

Zas vláti slyšel chvění křídel bílých,
jichž stínem rád se konejšil sám bůh,
a sladký, tichý šepot retů milých
mu kanul zase bolně v hluchý sluch,
on cítil opět na své líci sprahlé
déšť cizích slz tak palně vzplanout náhle,
až pukal jeho smyslů žhavý kruh.

I viděl tvrdou pýchu Stvořitele
a jinými kol duchy zhrdnutí,
i viděl sebe mocné vzpoury v čele
a tvůrce mrazné rázem ztrnutí,
pak cítil blesku hrot na čele žhavý,
pád s nebe hrozný, nářek usedavý
té družky, jež to zřela zhynutí . . . .

Ten žalný pláč tak trýznil jeho ducha,
že jiné muky pouhým byly snem,
že žití jeho léta dlouhá, hluchá
proň počala být strašným břemenem,
že Bůh sám, kdyby chvílí tou v důl tmavý
svůj k němu snížil pohled vyčítavý,
by políbit jej musil bratra rtem.

Žízeň Kristova.

Již slunce umírá, hle stíny, jak se dlouží!
má duše omdlévá a trudí se a soužÍ.

Na kříži ukován Bůh-člověk visel v mukách.
Kol skrání trní snět, a těžké hřeby v rukách,
zrak mdlobou ztrhaný, pot chladný v chladném čele,
a silou poslední již bilo srdce vřelé.

A hlasem ohromným, jak hora kdy se řítí,
on ještě zavolal: »Kdo z vás mi podá píti?«
Však marně jeho zrak po davech bloudil v trýzni,
a rety pukaly se divou, hroznou žízní.

Tu Fariseové, již zákon dobře znali
a všecky proroky, mu děli: »Židů králi,
jak's jiným pomáhal, dnes pomožiž i sobě,
a s kříže dolů sstup a občerstvi se v mdlobě!«

A zástup žoldnéřů, jenž prohrál jeho šaty,
děl: »Zákon poutá nás, a zákon nám je svatý,

a kdyby bratr můj byl, zákony to káží,
a krupěj jediná úst jeho neovlaží!«

A vdova stála tu. Ó žel! jediné robě
jí včera krutě vzal Bůh, otec Kristův, sobě,
i lkala, ku Kristu svůj pohled vznesla vlídný:
»Kéž slzy dát ti smím, jak já jsi — stejně
[bídný.»

A Kristus otevřel své oči naposledy.
»O sestro!« zašeptal a přes obličej bledý
mu záře božství šla, on usmál se pak na ni,
a sklonil hlavu svou a nevzdechl již ani.

Křestanka.

Děl Caesar křesťance: »Jsou krásny tvoje oči,
jak mrakem černavým kdy svítá modro nebe.
Je navždy odsouzen, čí zrak v to nebe kročí,
a proto věz, já sám že milovat chci tebe.

Ty budeš vládkyní, jíž světa obzor celý
svou skloní v úctě skráň, a vlny všech mých moří
svůj zjasní bouřný klín, by sestrami se smėly
zvát očí blankytných, jež v duši mou se noří.«

A děla křesťanka: »Pro lásku k Tobě, Bože,
a jestli moje ctnost se zdá být cennou Tobě,
nedej, by poskvrnit ji smělo jeho lože,
a radš si vezmi sám ty moje oči obě!«

A ráno Caesar ten, jenž celou noc bděl v touze,
spěl k zajaté, kam žár jej vášně hnal a pálil,
však více neshledal to modro zraku; pouze
led bělma mrazil jej, jenž navždy zor jí zkalil.

Osud.

Tři duše než do lidských vkročily těl
nad zemí, kde člověk měl počat býti,
v noc poslední sešly se naposled.
‚Co dali nám v úlohu při našem žití?‘

»Já císařem budu — kam pohlédnu jen,
vše mým bude — paláce, zlato i ženy,
a která se vzepře, tu otrokům dám,
neb nahou postavím do arény.«

»Já křesťanem budu. Mne čeká jen kříž,
mé údy žhavými okovy svíží —
kéž odkud jsem vyšla, vrátím se zas!
Buď vítán mi, vítán, vznešený kříži!«

»Já barbarem budu z těch divokých rot,
jež rozboří trůny a tyrany zdrtí,
že na sta let svět celý ponese znak
jen pýchy, hrůzy, bázně a smrti.«

Báj o proroku.

Před časem dávným dum pln hlubokých
nám hlásal prorok svoje zanícení,
a jeho slov ten mračný, žhavý proud
jak sirný déšť se lila v naše snění.

On hřímal proti těm, kdo mladý věk
za klamné lásky pohár v oběť dají,
v jichž prsou zápal k vyšším úmyslům
jak jiskra mdlá jen pod prachem se tají.

Však v nadšení tom i v něm zoufalá
a hrozná láska celou silou vzplála,
on zapomněl svůj úkol veliký,
a tato nepaměť jej život stála.

Oč vztyčen dřív byl jeho velký duch
jak strmá skála nad všech lidí slávu,
tak v hlubokou teď propast s výše kles',
za posměch slouže zlovolnému davu.

I zřel svou bídu, marný srdce žár,
a proklel lásku, zápal, odříkání,
a zůstal sám . . . jen v přesvědčení tom,
že život jeho neměl cíle ani.

Dvě lebky.

Dvě lebky kdes hřbitova v zákoutí
tak svorně již dlouhá ležely léta,
a jsouce si vespolek světem vším.
se dočkati mínily konce světa.

Tak divoce jedna šklebila se
jsouc plísní a mechem pokryta celá,
a holé druhé se dávná kás
a hluboká v čele rána tměla.

»Eh, nudno tu. Čas tak pomalu jde,
a my jsme již dovily života nitě.
Hrob nechce nás — bavme se hovorem.
Nuž, kdos byla dřív, sestro, začni již hbitě!«

‚Já byla jsem ničemou. V Abruzzích kdys
jsem poutníku lebku rozrazila,
a za to pak hrdlo poněkud víc
mi zatáhla zákonů všemocná síla.‘

»Jak dlouho to?« ‚Sama již zapomínám,
však padesát let již bude as tomu.
Poutník se opíral o berlu,
a z římské pouti vracel se domů.‘

»Ha, prokletá! Vrahu můj!« ‚Oh, běda nám!
Pro staletý mír, jenž družil nás k sobě,
tě zaklínám, sestro, zapomeň zas,
ať se starou láskou se snášíme obě!

Však brzy snad k cíli se doplíží čas,
pak chopí nás osudu rameno hrozné,
a rozhodí od sebe v nekonečno
až na věky ve dva póly různé.‘

Legenda o panně.

Vzduch pomněnkou kvetl, tiše se chvěl,
kdy bělostný anděl do nebe spěchal.
V svých loktech on duši panenskou měl,
a život jí vzal, leč půvab jí nechal.
I pluli tak zvolna, v objetích,
ta vybledlá růže i duch ten bílý,
dum podivných plni, jež každou chvílí
jim na retu kouzlily blažený smích.

Na Tvůrcově srdci oživla zas,
zda možno to, ve větší ještě krásu.
Víc nesvitne slza jí z hedvábných řas,
a ze zlata oblouk má kolem vlasu.
Kdo více blaha by mohl jí dát?
(Ó nezáviď, panno milostná, ráji:
tam o tobě vědí, tam tebe znají,
a čekají ve svůj blažený řad.)

Však průvodce panny kdes v úkrytu mřel,
a byly to perly, jež tiše plakal.

Zde cestu k ní věčně zavřenou měl,
a svět — ten jej panny podobou lákal.
Stál nehnutě tak a myšlénky zlé
mu bujely v hlavě jak z jara hloží,
až poznán byl od panny té spanilé,
a obeslán k bílé stolici boží.

A před Bohem v tiché pokoře stál
— ta lilije sklaná, vzrušená ze snů.
»Ó dovol mi, Svatý«, tak volal a lkal,
»ať s díky a poklidem před Tebou klesnu:
na dálnou pošli mne, blaženou zem,
tam domov mi bude v podobě panny,
a život můj stane se čarovným snem,
jenž plný je vůně, světla a manny!«

Tu usmál se jemně a bolestně Bůh
a děl: ‚Přece jednou někdo rozuměl
té pýše mých tvůrčích snů a tuch,
těch nejkrasších, jež jsem pocítit uměl!
Tak na zem si jdi, však navrať se zas,
až uvidíš, že tě nepochopila,
než sbělí ti zlatý zápasem vlas.
Nuž, na shledanou, ty lilije bílá!'
— — — — — — — — — — — — —

(Ó nebeský tvore, přelude svatý,
ó panno, viz, klečím a modlím

se k tobě. Ó zůstaň, paprsku zlatý,
až dokud já tady na zemi prodlím.
Tam v nebesích čeká tě družka tvá,
ta panna, jíž zářivé zjednal's nebe.
Bůh uvidí nás zde — anděly dva,
a slzami díku požehná tebe.

Ty šílený světe, tvou zálibou jest
v ty panenské tváře nach studu lákat.
Ta panna to břímě nemusí nést,
ten anděl sklamáním nemusí plakat.
On rozduje křídla, vznese se v dál,
— ach vizte, jak letí už, do nebe letí.
Nás horoucně zlíbá nebeský král,
a se dvěma anděl já budu třetí!)

Dva slepci.

Dva slepci na smetí kdes v bídě umírali.
To žebrák byl a král, jejž hříchy svrhly s vlády.
Měl každý hadry své a každý sténal hlady,
a černí ptáci již nad jejich čely vláli.

Než slepci nezřeli ten mrak, jenž k nim se chýlí,
jenž mžikem ostrý spár do prsou jejich zatne,
však ještě naposled si ruce stiskli matné
a vroucně objali a druha políbili.

A náhle zvolal král: ‚To noc se v záři mění,
já jasný vidím den!‘ A žebrák: »Jaké světlo
mým zrakům ztrhaným teď ještě náhle zkvetlo?
To má jest odměna!« ‚Já vidím odpuštění.‘

Píseň naděje.

Již mdlý jest jeho krok a drsný jeho hlas,
on k zemi schýlený jak starý v poli klas.

Do země patřil spíš, leč čekal dál a dál
a svoje naděje jak mlád by pěstoval.

A nad hrobem jak list kdy podzimní se chvěl,
své srdce nezapřel a za svou víru mřel.

A tak děl: »Mládí mé zpět nevrací se mi,
a za nedlouho prý tlít budu pod zemí.

A přece psáno jest, a přece věřit mám,
že aspoň v jeden mžik se sklání nebe k nám.

Toť přijde brzy již!« A čekal dále jen
na jeden jitřní svit, na jeden jarní den.

A doufal víc a víc, až bouřný přišel den,
kdy v boj jej volal též zoufalý lidu sten.

I vyšel z chaty své, zved prapor krvavý,
zřel muky pranýřů, a morny, popravy.

Kde mrtví klesali a kde se rděla krev,
tam z jeho prsou zněl naděje mocný zpěv.

Až znaven posléze na trupů kupě stál,
své zraky k nebi zved, za lid si umřít přál.

Však ten jak jeden muž svá pouta rozrazil,
a každý vítězem neb mučedníkem byl.

A svobody kdy den se na východě rděl,
na jeho mrtvou líc též úsvit zaletěl.

Leč na té tváři smích tak divný, svatý plál,
jakoby smrti vstříc se mrtvý stařec smál.

IV.

ZE ŽIVOTA.

Ustřížený vlas.

Do pole spěchal jsem. Neb večer kouzlaplný
mně nedá vmísit se ve městě v lidu vlny.
Jsa sám, pak dvojnásob tu milou cítím vůni,
jíž vzdychá květina a zastavím se u ní.
Neb večer doba jest, kdy člověk mlče cítí,
a mluví květ a pták a hvězda, která svítí.
Neb večer doba jest, kdy člověku se vrátí,
co v parném běhu dne on ze svých snění ztratí.

Do kraje spěchal jsem. Červánek, slunce dítě,
pln bázně skrýval se. Mha lehké předla sítě.

V tom uzřím opodál dvě ženy, stezkou šerou,
jak zticha, pomalu se z polí k městu berou.
Dvě tváře, stejny tak, ta jedna s vráskou sterou,
ta druhá mladistvá — toť jistě matka s dcerou.
Hle, sotva vlekou se ty ženy slabé, bědné:
dřív jedna klesne-li, druhá jí nepozvedne.

Šedý vlas stařeny, vlas druhé, mladé ženy
pln prstének je v před, a v zadu — ustřížený.
Byl krásný vlas to dřív, jenž zdobil tebe, drahá?
Ret jakby oněměl, dát odpověď se zdráhá.
Vždyť ten tvůj obličej tak málo chová krásy,
jen bída z něho zří — — ty ustřížené vlasy!
Co chvílí přetěžkých jsi asi proplakala,
než pýchu jedinou jsi bídě v oběť dala?!
Však otec nebohý snad zmíral bez pomoci,
a naděj nesvitla do vaší temné noci,
tak přece pomohla jsi jemu za svou zdobu
k rubáši, ku rakvi a poctivému hrobu.
Teď snášíš s matkou hlad . . . kdo zná tvé všecky
[boly?
Až jednou procitneš své matky u mrtvoly,
kde vezmeš na rakev? Ó dítě-mučednice,
vždyť nic ti nezbývá již nežli čest, nic více!

Nad krajem lpěla noc, jak mdloba v duši prázdné.
Do města vracím se, leč noha v chůzi vázne.
Jen domů! Spánek chci! Jak hruď i čelo pálí!
Dum smutných příkrovy nad mojí hlavou vlály,
a kdy mne spánek přec ve pouta zajal těsná,
ten ustřížený vlas mne dusil, budil ze sna.

Ukolébavka.

Neplač, dítě moje, stiš se, stiš,
máť tvá dosti nešťastná je již!

Malý poutníče, tys přišel
nepovolaně sem ke mně.
Ó bys jen ty vzdechy slyšel,
jež mi v prsou bouří temně
den co den, celou noc.

Neplač, dítě moje, stiš se, stiš,
máť tvá dosti nešťastná je již!

Bůh sám navštívil zem bídnou
jako dítě, rány hoje
lidem všem svou ruku vlídnou.
Ty však rveš mi blaho moje
den co den, celou noc.

Neplač, dítě moje, stiš se, stiš,
máť tvá dosti nešťastná je již!

Stokrát za noc k tobě vstává,
zdali ještě dech tvůj slyší,
jejž ti dusí nemoc dravá.
Její vzdech se neutiší
den co den, celou noc.

Neplač, dítě moje, stiš se, stiš,
máť tvá dosti nešťastná je již.

Ve tmě její život stoná,
ku propasti duše kráčí,
a ty's, dítě, propast ona.
Tvář jí hořká slza máčí
den co den, celou noc.

Neplač, dítě moje, stiš se, stiš,
máť tvá dosti nešťastná je již.

Ač ví ona, že jen v hrobě
odpuštění dojde, klidu,
přece chce žít k vůli tobě
dlouhý život — pustou bídu,
celý život — jednu noc.

Píseň horníkova.

Cos hrčí v té kladce a skřípe jak srdce,
jež do písku noha zatlápne.
To rahno tak sténá, sotva se tíží
vyschlého havíře dolů hne.
Oleje málo jak krve ve mně —
ó lidé, což jaro vám kvete jen?
Vám v plesu mijí každičký den,
mým dnem je noc nejhlubší v útrobách země.

Ó ženo, ó děti, jaký to osud
při takovém otci, při takovém muži!
Ó zlato, ó boháči, ó vězení děsné,
kde s dechem se každá myšlénka úží.
Ó dole je prázdno, samota, smrt,
však nahoře hostiny, sady zřím kvést —
ó Bože, mé rodině chleba jen,
však boháčům zlata potřebí jest.

Strach smrti mne provází — hrozná to smrt —
na tisíce sáhů pod zemí.

Té černé země tisíce sáhů
na slabá prsa ulehne mi.
Ó lidé, ó hleďte jen, kol prstů svých
že prsteny ne, že krev moji máte,
a v nich ne kámen, to srdce je kus —
ó zdali vůbec vy srdce znáte?

Vzpomínka.

Již zavál mráz a pustá, chmurná zima
na kostře koně z dáli jede k nám.
Chlad ňadrama jí proudí kamennýma,
dech její srdce lidská smrtí studí.
Můj smutný duch se v skrytu těžce trudí,
já na svou první lásku vzpomínám.

Kdeže jsi teď! Ach, jistě osamělá,
jak jaro kdesi, nyní zimu zříš.
Tvá duše hrůzou zachvěla se celá,
jak nové zimy zvěst jí mrazně táhla.
Proč k bolnému jsi srdci náhle sáhla?
Nu mlč, vždyť s jarem také umřeš již.

Bez sňatku, sám vždy, jako zasněžený
lán zimní — tvuj byl celý život ten.
Na tobě jedovatě osud ženy
se pomstil s celým krutým hněvem.
Ty nekolíbáš dětí matek zpěvem,
a nehýčkáš je lokty v milý sen . . .

Však ve svém smutku vadneš o samotě,
jak v hustém loubí pozdní květina.
Ty's nepoznala nikdy lásky chotě,
ty nevíš, jak ten život lidské matky
při celé její práci přec je sladký,
co tepla chová náruč rodinná!

Své prázdné, chladné ruce v prsy chladné,
jimž neposkytnut nikdy blaha cit,
když plod své čisté lásky — dítě vnadné
svým teplým mlékem napojiti mohou,
kdes v taji tiskneš . . . ženu nad ubohou
zda moh' kdy který muž bídnějším být?

Tu duši tvoji temnou, uzamčenou
pečetí smrti, otevře jen Bůh.
Ty dcero smutku, s myslí povznešenou
za všecky sestry tvé, jež v slabé chvíli
své cudné duše hříchem poskvrnily,
svým čistým srdcem nebi splácíš dluh.

Švadlena.

U stolu sedí nachýlena,
a šije bílé košile.
Pol dítě, pol již svadlá žena,
a šije bílé košile.
A ticho . . . dnové ubíhají,
na okně v růžích větry hrají,
a její prsty umdlévají
a šijí bílé košile.

Ó nežli k hrobu doklopýtá,
co také srdce vytrpí!
V prst jehla, v srdce zkáza vrytá —
ó co to srdce vytrpí!
Teď zvolna z ruky rozbodané
krev na sněhové plátno kane, —
ó srdce, k smrti utýrané,
ó co ta žena vytrpí!

Děl jednou Kristus: »Doufej, dcero,
ta naděje tě uzdraví!«

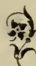
Zda zjasní se *tvé* duše šero,
zda naděj' též *ji* uzdraví?
A čelo nese první vrásku,
vlas prořidlý — a v srdci — — lásku . . . .
Zda tady místa pro otázku,
že naděj' též ji uzdraví?

»Ó Bože, když on krásný, mladý,
já stará tak a škaredá!
Já miluju, umírám hlady,
a jsem tak stará, škaredá!
Stud, samota a pohrdání — —
on neví, ba netuší ani,
jak duše má se k němu sklání,
a jsem tak stará, škaredá!«

Zda viděl kdo tak hrozné žití?
Ty velký Bože, zda-li spíš?
Již přervi přec jí pásmo nití,
ty velký Bože, zda-li spíš?
A s nití tou i život její,
i s celou láskou, beznadějí —
pět sáhů raděj zahrabte ji!
Ty velký Bože, zda-li spíš?

U stolu sedí nachýlena,
a šije bílé košile.

To předčasně je svadlá žena,
a šije bílé košile.
A ticho . . . léta ubíhají,
sny hrozné s její duší hrají,
a její prsty umdlévají
a šijí bílé košile.

Píseň tkalce.

(A. Š)

Jen hbitě
probíhej, člunku, mi hebounké nitě,
můj stave, jen chutě si klep,
vždyť drahý je chléb!

Mé plátno bělounké, rosť a se šíři,
buď jemné a hladké jak holoubků pýří,
buď čisté jak závěj sněhová.
Mé ruce, mé nožky, v taktu tom ručím,
jak věčně vás jednou písničkou mučím,
tak dlouho, až hrob mne pochová.

Jen hbitě
probíhej, člunku, mi hebounké nitě,
můj stave, jen chutě si klep,
vždyť drahý je chleb!

To plátynko jemné košilkou bude
pro jedno poupátko malé a chudé,

— kéž lepší je čeká života los.
Toť jak by se na svět byl nenarodil,
kdo prožil zde celý života podíl,
jen v hadříčkách vetchých a bos.

Jen hbitě
probíhej, člunku, mi hebounké nitě,
můj stave, jen chutě si klep,
vždyť drahý je chléb!

Svou šije si výbavu, nad tebe kloní
svou hlavinku děvče, písničkou zvoní
jí veselou sladký, růžový ret.
Pod útlými prsty jak budeš se chvěti,
až ženich se nachýlí ku děvčeti
a zulíbá vroucně těch rtíků květ.

Jen hbitě
probíhej, člunku, mi hebounké nitě,
můj stave, jen chutě si klep,
vždyť drahý je chléb!

Ach — slyším vzlykání — to bledá žena
nad tebou plátno hebounké, sténá,
muž zemřel jí, spása rodiny.
Teď rubáš mu šije — svou hlavu věsí,
a vzpomíná . . . zlá ji budoucnost děsí —
ó krvavé slzy chudiny!

Jen hbitě
probíhej, člunku, mi hebounké nitě,
můj stave, jen chutě si klep,
vždyť drahý je chléb!

Ó plátynko, z tebe nábožnou pílí
šat mešní se stvoří čistý a bílý,
jenž zahalí Boha pozemský stan.
Před tváří nebe kdy člověk se sklání,
ty záři jak věčné slitování,
jímž k lidem se níží světů Pán.

Jen hbitě
probíhej, člunku, mi hebounké nitě,
můj stave, jen chutě si klep,
vždyť drahý je chléb!

Tě vezmou a pás, jenž krví je vzňatý,
a spojí vás v svobody prapor svatý,
jejž do boje ponese česká pěst.
Před všemi vždy ku předu, mocně a směle
věj hrůzu a bázeň na nepřítele,
ať zvědí, že lev náš posud živ jest.

Jen hbitě
probíhej, člunku, mi hebounké nitě,
můj stave, jen chutě si klep,
vždyť drahý je chléb!

Vždy smutně a stejně tak neustále,
den ode dne, od roku rok zas dále,
až smrt mi potrhá osnovu.
Má ruka pak na vždy zahálet bude,
bez památky setlí v zemi té chudé,
však duše má uzří svou obnovu.

Jen hbitě
probíhej, člunku, mi hebounké nitě,
můj stave, jen chutě si klep,
vždyť drahý je chléb!

Až na prahu ráje tajemném stanu,
pak bez bázně řeknu věčnému Pánu:
»Ty Bože, já chudý jen tkadlec jsem!
Já celý svůj život ve práci spálil,
já nereptal, denně tě písničkou chválil —
ó viď, že teď také smím vkročit sem?«

Jen chutě a hbitě
probíhej, člunku, mi hebounké nitě,
můj stave, jen chutě si klep,
vždyť drahý je chléb!

Zapomenutá.

Od rána do noci ten den je dlouhý
těm, kdo zde vzpomíná neb pln je touhy,
kdy krb již ztráven, mráz kdy zuří divý,
kdy není chleba a kdy není dříví,
však její tvář zůstala nehnutou —
vždyť byla zapomenutou.

Čím minulost jí byla, neví žádný.
Zda žila vždy ten osud smutný, chladný
v samotě, která celý den ji hlídá,
již hroznější jen ještě činí bída,
zda trpkost ta je pouhou pokutou —
vždyť byla zapomenutou.

Nad prázdným ložem obraz Matky Boží
zří chladně, jak se bída ze dne množí,
a pod ním černý, dávno svadlý vínek,
snad zbytek jeden ze všech upomínek
na chvíli, černou zemí zasutou —
a byla zapomenutou.

Od rána do noci je den tak dlouhý,
však *její* den byl přízrak žití pouhý
v zdech starých, s plísní jako hrobu stěny,
a po dlouhá již léta zasněžený,
jak hrobka s branou navždy zamknutou —
a byla zapomenutou.

A to byl její zpěv: »Dme vítr moře
a prohání se jeho po prostoře
zde kolébky, a jinde hroby tvoře,
a vlna smývá naděj jako hoře,
a srdce nit je příliš napnutou —«
a byla zapomenutou.

A modlitba: »Ta noc má mnoho temna,
a náruč sněhu hluboká a jemná,
a krutý mráz vykouzlí tvářím růže —
tak tiše, klidně spáti se tam může,
dost místa s celou tíží smutku tou —«
a byla zapomenutou.

Kdy, kam se děla, nepověděl žádný.
Jen zůstal obraz Matky Boží chladný,
a pod ním černý, dávno svadlý vínek,
to zbylo všecko z lidských upomínek
na tu, jež spí kdes s tváří nehnutou,
a byla a jest zapomenutou.

V.

JEŠTĚ REFLEXE.

Skryté květy.

Znám květy, které v taji zmírajíce,
ve věčném stínu hynou beze zvěstí,
jen smutným leskem chví se jejich líce,
a záhy umřít — celé jejich štěstí.

Jich vlídně léta mijí úpal divý,
neb jeho úsměv spálil by je rázem,
jen v noci mírné hvězdy s nebes nivy
k nim skláněji se s tajným, jemným vzkazem.

Tak mnohých srdcí nesmějí zde úže
se tknouti, Lásko, žhaví Tvoji rtové,
jen tichý soucit do nich vtékat může,
a dodávat jim těchou síly nové.

Srdce a moře.

Loďka plyne mořem, v život srdce touží,
oba obkličuje mračný okeán.
Loď i srdce lidské hned se smutně chvějí,
jak v ně udeřila bouře hromy ran.

Slyšíš údar divý, jak tu loďku kácí?
Zmizela již v moře rakvi mrákavé!
Srdce-li bouř stihne, snad se zakrvácí,
ale dále spěje v žití mlhavé.

Pavučinka.

Jeť pavučinkou naděj lidská jen,
již od mládí si tkáme v srdci skrytě.
Ty zlatá muško — štěstí, leť si, leť,
my přec tě chytnem do hedvábné sítě!

Ach, co tu bylo práce, trudů zlých,
však teď nám kynou veselá již léta!
Bůh pošle náhle jednu bouři svou . . . .
Kde síť je naše? Po ní opět veta!

Fugit hora.

Oh prchá hodina, s ní část našeho bytí,
jak krupěj jediná ve mocném proudu času,
duch tuší její znik, kdy ona v tůň se řítí,
a plní nektarem číš v boha věčném kvasu.

Z nás každý cítí sám, co na dně její leží
snu, touhy, rozkoše, přes něž se valí dále,
jeť život květem jen, jenž vzrostl na pobřeží,
a jemuž ona rve za listem lístek stále.

A z mračen pulnočních jakási bytost cizí
sem chladně pohlíží, ten květ jak zachvívá se,
a jen když odervân na věky v proudech mizí,
by sad jí nespustnul, květ nový vsadí zase.

Štěstí.

Děl králi jeho rob: »Tys, Pane, vládcem světa,
kam s hory nejvyšší zrak udivený slétá,
tys pánem slaveným na šírém země kruhu.
Tvým jesti svěží vzduch, jímž bídný národ žije,
tvým bouřný okeán, jejž dravý žralok pije,
ó králi, šťasten jsi v svých davu nízkých sluhů!«

Na poli sdupaném po bitvě tuhé, běsné
na meč svůj zlomený rek mladý těžce klesne,
a prapor krvavý svou ještě třímá pěstí.
Zrak jeho naposled jak poraněné ptáče
kol krouží níž a níž . . . zas rána krví pláče,
a vojín zašeptá: »Ó vlasti, jaké štěstí!«

A matka blažená dlíc malé u kolébky,
tká pro své maličké svých ze snů život hebký,
a líbá sklopené na drahá očka řasy.
A láskou dotknutá jí zvučí celá duše
jak varhan souzvukem a v blahé, sladké tuše
si: »Štěstí!« šeptajíc ty dětské hladí vlasy!

A hluchý asketa, jenž v mokré sluji kleče
rok stý již počítá, an v moře věčna teče,
a srdce tvrdé má jak balvan svojí skály,
dí, duši před světem na zámky zavřev ctnosti:
»Mír stará moje hruď a prázdno hlava hostí,
buď, Pane, za štěstí to dík ti neskonalý!«

Hle, jasmín zkvetl již a vroucnou vůni dýše,
stín jeho stajený, toť milujících říše,
ten koutek jediný, co rozkoše jim věstí!
Jich duše pro všecko, co světské, odumřely,
ve vůni jasmínu se mísí dech jich vřelý,
a ústa šepcí jen: »Ó lásko, jaké štěstí!«

Za léta parného si rolník v pole vyšel,
a šepot obilí, tu hudbu léta slyšel,
hle, zlato nejčistší mu v šírém luhu roste!
A s nebe skřivánek svým jásotem jej zdraví,
a rolník hledí naň, pot stírá s těžké hlavy,
a volá: »Vítáno buď štěstí, vzácný hoste!«

— — — — — — — — — — — — — — — —

Ó štěstí, rci mi pak, zkad zdroj tvuj na svět prýští?
Jak slunce tajemné se v srdcích svit tvůj blýští,
ač různé barvou svou, přec jedno teplo nebe.
Jsi úsměv boha snad, jsi bludné ráje světlo?
Pak rci mi, k potěše kdy k nám jsi lidem slétlo,
proč nezjevíš se těm, kdo nejvíc žízní tebe?

Naděje.

. . . naděj, pohroma nejhorší.
Euripides.

Když ze sna oráč slyší praskot zlý,
a vstana zří, že sýpku požár plení,
on vzdychá, štká a lomí ruce své,
však doufá dále ve svém utrpení.

A staří manželé, jichž zdejší den
již smráká se, si ještě dítě ždají,
a že v jich prázdný život zjeví se,
tu naděj' živí hrobu na pokraji.

A srdce bídné, v kterém pouze smrt
již hnízdí jako dravec v šeré poušti,
již věčné prázdno halí křídlem svým,
svit naděje v ni přece ještě vpouští.

Což jedno! Všecka srdce zničí klam,
tak slepě mrou, ta druhá trpí s nimi,
až když i na ně dojde hrozný řad,
vzduch zachvěje se ryky zoufalými.

Na zbylý z hrobu skvost.

O skvoste z hrobu vyvržený,
kdo zloupit tě se odváží?
Na hroudě ležíš země hříšné
a na věčnosti zápraží.

Kdo zvedne tebe, buďto zpátky
tě vhodí, oči přimhouřiv,
neb uschová tě do své rakve,
na tebe mysle, dokud živ.

Skřivan.

Od země letí, sněním opojené
o nové krvi, v níž se koupat bude,
o vraždění, jež lidstvo schvátí všude,
až stará zášť je v nové boje vklene.

On mrtvol cítě puch a trosek dýmy
pryč prchá, vzhůru, dále, výš se noří,
chce utonouti v aetherném tom moři
a zůstat lpěti na něm křídly svými.

A jeho píseň sirá, nářek pouhý
se lije vzduchem, z ňader k nebi trýská.
Již vidí hvězdy, již mu kynou z blízka,
tam kvete pokoj, věčnost, konec touhy.

Jen výš, jen pryč, jen znovu dál a vzhůru!
Zajásej písni vítězství a štěstí!
Dnes početí se tobě spásy věstí,
dnes domovem tvým vlasť je nebes kůrů!

Však peruť mdlí — ji smrtná mdloba tíží . . .
jen jeden pevný bod! Než kolem věje
vzduch pouhý, všady prázdno jenom zeje
a jeho křídla zvolna zpátky níží.

Ne — neznámo, kde smilování prýští!
Ty musíš dolů, slyš — k nečisté zemi,
tys otrok hroudy, bij jen perutěmi
o tvrdou mříž — — čí síla odpor štříští?

Jen básník ví, čím každý zápal splácí,
co mrazem jemu teplé nitro studí,
co bolesti se porve v mladé hrudi,
než celé nitro v písních vykrvácí!

Na hrbitově v máji.

Pro živé i mrtvé kvete
každá snítka; nežli svadne,
živí, jen si utrhněte!
Mrtvým na jich lože chladné
také ještě dosti spadne.

Spadne květu, všecky rovy
že se v jemném bělu ztratí.
Živým vlastní srdce poví,
kde jim spějí jejich svatí,
kde jich hroby vyhledati.

Zatop, vlídné jaro, celý
hřbitov v jedno květů moře,
bratry skryj i nepřátely,
přešlou rozkoš jako hoře,
než jim vzejde jedna zoře.

Ach, tam dole! Sladký máji,
rci, zda jemnou tuchou spásy

sny tvé mrtvým v srdce vlají?
Či snad dech tvůj kouzlem krásy
s živých jenom city hrá si?

Máji drahý! Nitrem země
ať tvá zvěst se níží, sklání
stále dolů. Zlehka, jemně
dotkni se těch mrtvých skrání
jako pozdrav na shledání.

Při západu slunce.

Západ — viz jen — jaká zář! Nebe v ohni stojí
svatém, tichém, hlubokém. Či to celý svět
zapálil se žertvou sám za vši vinu svoji,
aby konal očistu přede Boha tváří?
Kolem pláně, jezera, hory, řeky, lesy,
každá vlna, proud i tůň, každý klas i květ,
stromy, keře, propasti, brázdy, skalní tesy,
vse se nítí, odbleská, vroucím svitem září.

Mračna nebes měnivá, která vítr shání
neviděnou rukou svou v říši tajemna,
širošírá, velká zem v klidném oddychání,
vše se v blízku, daleku zatopilo leskem.
Vzduch se chvěje, šepot sfer slyšeti tu snivý,
jako hudba andělů, snivá, dojemná,
jako vzdušné varhany sladce zádumčivý,
jako panny blouznění, která zmírá steskem.

Stojím sám a naslouchám, vnímám zrakem, sluchem
divy slavné, velebné. Jako v chrámě kněz

chléb kdy mění na Boha, bázeň vlá mým duchem.
Tajemný-li jakýs děj koná se tu právě?
Či snad brány édenu lidstvu otevřeny,
či to kůry andělské níž se snesou dnes,
čili ráje sedmého nejkrásnější ženy,
či sám Bůh se chýlí k nám v nádherné své slávě?

Marně hledám odpověď. Čekám. Nikdo tady.
Ticho vůkol. Vymřel snad člověk dávno již?
Mlče stojím samoten, bez umu a rady,
hádám, střídám domysly. Plaším dumy spící.
Konečně tak zašeptám: Snad ta záře jemná,
která celým vesmírem k nám se sklání níž,
až se tiše rozlila do zemského temna,
přišla dolů potěšit lidstvo zoufající.

Světlo.

Jeť světlo v duši člověka
tak mohutné, vše ozářivé,
to přímo z nebe přitéká,
a vodí nás přes žití divé
do touženého daleka.

Ač pravda jest, že vášní proud
jej často chvíli zastřít může,
však v jeden srdce pevný kout,
kam světlo to se tulí úže,
ta tma nemůže proniknout.

Tam předsudky i pýchy žár
na jalové se kapky taví,
však za lidskosti malý dar
Bůh rád s tím srdcem porozpráví,
a nenechá je klesnout v zmar.

A toho světla skvělý jas
zřít může, kdo se v sebe noří,

kdy dík mu šepce druhý hlas,
i slepec, který marně touží
zřít milých dětí zlatý vlas.

Na kometu.

Quantus tremor est futurus,
quando judex est venturus

Jedenkrát za sto let
do mého světa
zářný svuj čarolet
paprsky metá.

Na trhy, mohyly,
na nivy luzné,
v trosky, jež rozbily
údaje hrůzné.

A země k tobě se
obrací vzlykem,
jak zlosyn chvěje se
před žalobníkem.

Jaké ji nemoci
tísní a dusí,
že na ni za noci
rosa dštít musí?

Na jaké ulici
prodala cnosti,
že ji déšť na líci
nemůž' smýt dosti?

S kým jsi noc probděla
v rozkoši bez dna,
zrak tvého anděla
že tě víc nezná?

Vraždila, pálila,
vilná a líná,
zrádná jak Dalila,
jak Messalina.

Nadšením hýřila,
vírou a studem,
tvář pravdy pokryla
hanbou a bludem.

A teď se tetelí
jak lístek v prachu,
v kalu a popeli
a krve nachu.

Soud hrozný, veliký
kvapně se blíží,

na všecky vinníky
padaje tíží.

Hle, mstitel po lhutě,
vždy za století,
stojí tu nehnutě
svou nad oběti.

Bič divě vznícený
v švih tříme stálý,
jenž svými plameny
bodá a pálí.

Ejhle, jak pojednou
utichla země,
slyš vřavu vražednou,
jak sem zní temně:

Skřivana sténání
v jestřába spáru,
člověka rouhání
při jeho zmaru.

Viz svojím nad čelem
plamennou ruku,
šíp, nebes povelem
mrštěný z luku.

Neznámé, děsivé
zjevení s výše
v oblohu hrozivé
»ufarsin« píše.

Přísná tvář měsíce
a hvězdné tlupy
tebe se děsíce
stranou se kupí.

Slunce tě zapřelo,
světla ti nedá,
temně se zardělo —
Bábeli, běda!

Hroby a mohyly
a bída země
jak hory vztýčily
k nebi své témě.

Hráze jsou rozbity,
slzami hoře
přikrylo hory ty
jak velké moře.

Pak vzdechy zbouřené
šílenstvím štvány

vyssály z kořene
slz okeany.

Zvedněte oponu:
poušť všady hrozná.
Z bohů i démonů
kdo v ní zem pozná?

Tupá jak mrtvola
hle, jak tu leží,
světla hvězd dokola
bdí a ji střeží.

Nechte ji, nebuďte
z těžkého snění,
k smrti ji odsuďte,
omluvy není.

V žaláři aetherném
hleďte ji skrýti,
v rubáši nádherném
nechte ji stlíti!

Pouta.

Ó proklety buď Tubalkain,
jenž první rudu v pruty skoval!
On stokrát horší jest než Kain,
jenž ku bratru jen zaští choval,
však mraziva pout ramena
jak had se po národech vlekou,
a na vše srdce plamenna
jak z hnusneho jed břicha tekou.

Ó kde jich hudba zachrastí,
hned s mečem ruka k zemi padne,
a v širé světů oblasti
žár svobody pod nimi schladne.
Vy králové a knížata,
toť spása vašich věčných hříchu,
že o pouta jen proklatá
svůj opíráte trun a pýchu.

Ó běda! než prvního dne
nám dáno bylo jasné světlo,

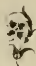
již dřív tmy pouto mrákotné
svět tížilo a k smrti hnětlo.
A až mne smetou v země klín,
mne, bídna syna otrokova,
zas temný, svírající stín
svým okovem mne spoutá znova.

Aj, láska kove v řetěz nás,
a my ta pouta celujeme.
Pak nenávist nás zajme zas,
my vraždíme a — litujeme.
Nám každým krokem vane vstříc
puch mrtvých srdcí kolem trůnu,
kdež hnijí, kdy je šlapajíc
si kníže sáhlo pro korunu.

Bůh trůní mračný, ledový,
a když se člověk jemu vzpírá,
hned ve pekelné okovy
jej na vše věky uzavírá.
Však sám též nebyl mocen dost,
by bez pout, jež jak štít jej kryjí,
před duchem, jenž byl bázně prost,
zachránil svoji tyranii.

Tak člověk, démon, anděl, bůh
se věčně ve svých poutech choulí,
od plének po hrob každý duch

za sebou táhne těžkou kouli,
a všickni mrou a plodí zas,
ve věčné bázni život vlekou
jak lišák, jatý za ocas,
kdy krev a život z něho tekou.

Reflexe štědrovečerní.

Dí srdce lidská dnes, že v Betlémě se rodíš,
žes přišel k otrokům a že je vysvobodíš.

Ta srdce ubohá! Mrou, ještě doufajíce,
a mlčky strádají přes celé svoje žití,
a v dýmech požárů zář východu mní zříti:
a v studu skrývají své bledé, mrtvé líce,
a každý nový den se hlouběj v propast noří,
a říši illusí si v nitru ještě tvoří!

Dí srdce lidská dnes, že v Betlémě se rodíš,
žes přišel k otrokům a že je vysvobodíš.

Tož není pravdou víc, co chvějní šepcí rtové,
že visíš ukován, běd lidských symbol němý
pod nebem bezcitným a nad prokletou zemí
již tisíc dlouhých let, že v muce stále nové
jsi sepjat řetězy, až ve propasti hrobě
svět celý zahyne a lidi pohřbí v sobě?

Dí srdce lidská dnes, že v Betlémě se rodíš,
žes přišel k otrokům a že je vysvobodíš.

Dnes tedy sestoupíš a na hruď svoji vřelou
rod lidský přivineš, tu zavrženou chátru,
dnes ruku stiskneš nám jak rodný bratr bratru,
dnes na se vezmeš sám tu naši bídu celou,
a teplem blaženým nám prodchneš chladné údy,
a zavzní zpěv a ples a volná píseň všudy!

Dí srdce lidská dnes, že v Betlémě se rodíš,
že's přišel k otrokům a že je vysvobodíš.

Ó pojď již, Kriste, slyš ty stony, nářky, vzdechy,
jež lidstva ňadrami se vlní jako moře,
pojď, abys prožil sám to velké naše hoře,
jest třeba veliké, jest třeba božské těchy,
pojď, pulnoc stmívá se tak dusná, temná, šírá,
a lidské bídy pláč v ní pomalu již zmírá.

Dí srdce lidská dnes, že v Betlémě se rodíš,
že's přišel k otrokům a že je vysvobodíš.

Dnes více nežli kdy nám Tvé je lásky třeba
jak vzduchu čistého, jak v temno hrobu světla,
dnes bída po světě již příliš vzhůru zkvetla,
dej mroucím nápoje, dnes lačným podej chleba,
a člověk roztaje a bude k jiným vlídný,
kde dříve krutý byl, a sám přec tolik bídný!

Dí srdce lidská dnes, že v Betlémě se rodíš,
že's přišel k otrokům a že je vysvobodíš.

Nadarmo! Visíš dál a v hrozné, velké trýzni
své ruce rozpínáš — tu jednu k požehnání,
a druhou ku hrozbě. Po bledé tvojí skráni
pot chladný s krví dští. Tvá duše láskou žízní
po lidském objetí . . . Den hasne chladnou září,
a jeho svit a stín se na tvém čele sváří.

Dí srdce lidská dnes, že v Betlémě se rodíš,
že's přišel k otrokům a že je vysvobodíš.

Ten těžký, kletý kov, jenž v rukou tvých se mění
na hřeby krvavé, zde u nás v pouta divá
a v meče vražedné a lidstvu ňádra zrývá
a zastavuje den, jenž nese vykoupení,
on také spráchniví! On s rukou vězňu spadne,
a lidstvo sestárlé zas novou silou zmladne.

Dí srdce lidská dnes, že v Betlémě se rodíš,
že's přišel k otrokům a že je vysvobodíš.

Ty budeš svoboden a v záři nové doby
svět celý obejmeš, že vrah se změní v bratra,
že najde starý ráj ta podlá lidská chátra,
že zmizí bída, stud, zášť, hanba, vášně, zloby,
a srdce ubohá, jež dávno stlela v hrobě
se znovu probudí a budou žít jen sobě.

Na hřbitově domova.

Den mírný, podzimní, jak starých tváří smích,
a tiše již se tratil.
Kýs paprsk neznámý sem z dáli ještě tíh,
a růžemi jej zlatil.

Tak jemná záře ta, jak smilování zvěst,
již děd zanechá vnukům,
kdy tuší tajemnou pouť, plnou velkých hvězd,
a slouchá rajským zvukům.

I stál jsem, z živých sám, na půdě z mrtvých těl,
z nichž klíčil život nový,
svuj hvězdotkaný plášť Bůh zvolna ukláněl
zde nad sterými rovy.

Sem bál se vkročit svět, jenž právě uspával
svou pestrobarvou vřavu,
jen cvrček v staré zdi jak věčný šumař hral,
a vítr dýchal v trávu.

Obloha bohata na legiony hvězd,
ty na své mrtvé, země.
Proč světla nahoře tak volně mohou kvést
a ty je skrýváš temně?

II.

Když pastýř v podvečer svých ovcí sečte tlum,
na starém usne plášti,
a člověk dílo své odevzdá nebesům,
svou lásku i své zášti.

A plavec opustiv své bídy rodnou vlast,
v dál pluje tmavým mořem,
a našed nový krb a poznav novou strast,
po staré zmírá hořem.

A měšťan v zemi klid kdy nenachází víc,
do bitev zlých se vrhá,
a doufá, lepšímu že míru kráčí vstříc,
a dřívější si zmrhá.

Zde plavče životem, svůj starý najdeš byt
pod šedou, rodnou travou,
nech stinný rov jak dno rozbité lodě tmít
se nad svou těžkou hlavou.

Sem k tobě, vojíne, jenž s osudem se rval,
se zrada neodváží.
Pod keřem tvrdě spi, jak's v polním stanu spal,
zde, na ztracené stráži.

III.

Nač jenom naříkáš? Na žití slib a lež,
na jeho rozmar vrátký?
Zde prožij noci ty, jak já je probděl též,
a nezatoužíš zpátky.

IV.

Však já jsem zaplakal: »Ty velký Bože, víš,
že nic jsem proti tobě,
ty světy obsáháš i nebe světlou říš,
já jsem jak žebrák v hrobě.

Na dráze aetherné před tebou couvá hrom
a pokorně tě slaví,
mne pánem neuzná ni červ na světě tom
a proti mně se staví.

A přec i ve mně žár tvé mocné vůle plá,
a bouří tvoje síla,
v mém srdci láska tvá si hnízdo ustlala
jak holubice bílá.

Jsem vydán nelásce i zaští na podruž,
mou hlavu tíží kletba.
Má hnízdo každý pták, a družku každý muž,
jen o mne nikdo nedbá.

Co drahým bylo mi, to záhy zašlo spat,
viz, zde můj otec dřímá,
má matka slaba jest, ji stáří mrazí chlad,
samoty těžká zima.

Tak oba zajdeme jak ve pralese strom,
jenž shnil bez všeho zvěstu,
a nezví vnuk, zda červ jej povalil či hrom,
kdy dávno shnil již v klestu.

Tak mizí život můj, tak mijí každý čas,
již na smrt smutno je mi,
má hlava těžká je jak zralý k žatvě klas,
a chýlí již se k zemi.

Ni síly nemám víc ni vůle vkrocit ven
do vášnivé té vřavy —
ó dovol alespoň, ať usnu spokojen
zde, v klínu suché trávy.»

V.

I zakryl svoji tvář a na hroby jsem kles'
jak mrtvý na zem padá,

můj duch jak noční pták již do výše se nes,
nad žití pustá lada.

Šat bílý aetherných a skvělých, vzdušných děv
na čelo chlad mi vanul,
a v rykem spráhlý sluch nadzemských duchů zpěv
jak mírný balzám kanul:

»My zbyly jedině z těch bájí ztracených
o tvém i našem ráji.
Tam volně těkaly jsme, samý rej a smích,
jak sestry jen si hrají.

Do taktu rozhoupal nám vánek kolibku,
tak měkkou, z vláken tkanou,
zpěv ptáků mísil se do našich polibků,
květ sytil nás svou mannou.

Však záhy odněkud k nám přišli lidé zlí,
jich pohled zděsil všecky,
my hříchem zkalený jsme ráj svůj nalezly,
a přešel ples náš dětský.

I letěly jsme výš až v azur průhledný
a hledaly vlast jinou,
teď smutny bloudíme a všecky naše dny
nám bez radosti minou.

Ve družné čety své tak rády jímáme
vše duše beze klidu —
pojď hledat s námi též své vlasti neznámé,
a zapomeň svou bídu!«

VI.

Zpěv usnul v daleku, jen tichý smutek zbyl
z té písně v choré hrudi;
jsem poutník neznámý, jenž v šeru zabloudil,
a v samotě se trudí.

Však ne — on nepodá se ve bludišti tom
přec čiré zoufalosti,
on ví, nechť tmu a žal ta naše rodí zem,
že také krásu hostí.

Ten život v přírodě, stín, záře, šero, jas,
ta harmonie zvuků,
květ vůní, písní pták, vše dává tobě vzkaz:
‚Pojď, podej svou mi ruku!

Hle, všecko před tebou zde leží, tobě vstříc,
čti, na kterém chceš, listě,
jen přikloň na chvíli svou k němu tiše líc,
a najdeš boha jistě!

Ten kolem tebe vše svou duší vyplní,
i tvoje srdce může,
že smutná ňádra jím se v píseň rozvlní
a zkvetou v činů růže‘.

VII.

(Hymnus.)

Ač není klidu zde, kde všecko válčí jen
a stálým bojem dýše,
noc k novým záměrům a k útokům je den
— jen dál, jen stále výše!

Tam dole jedenkrát dost klidně budem spát,
tma bude naše věno,
však teď chci s bouřemi a s blesky chci se rvát,
jim urvat moc a jméno.

Ten dávno ztracený ráj dobývati zpět,
a bohy slávou spilé
na spravedlivý soud všech věků pohánět,
rvát poklady jim zbylé!

Nechť soptí hněvem svým a blesky lidstvu v strach,
my nastavíme čela,
jich střely rozbijí se o ně, klesne v prach
ta pýcha jejich celá.

A přijde lidstvo, řkouc: »Co vaše hromy nám,
ty dnes jen děti děsí,
nám vás již netřeba, z nás každý bůh je sám,
a vládne pod nebesy.«

Jak vesmír zlíbezní! My zastavíme čas,
nechť jak chce k moři pádí,
my v zlatý změníme, kde jaký bílý vlas,
a vrásky v úsměv mládí.

Kde druhdy nelad byl, teď v luzný souzvuk vzplá,
a žal se v rozkoš staví,
kde dříve tekla krev, nechť klasné pole vlá,
by umlknul hlad dravý.

Nechť podá Jidáši svou Kristus k smíru dlaň,
ret k políbení chýle,
nechť padlým ženám zas prut myrty zdobí skráň,
vlas černý růže bílé!

Kol mečů rozbitých a zrezavělých pout
ať svlačce květ se stočí,
nechť novým životem se vzpruží stlelý oud,
a žárem mrtvé oči.

Na zubech zdrolených ať zášť se pokoří,
nechť zmlknou stesky žití,

zem celá v růžový se odlesk ponoří,
jímž nebesa se svítí.

Nechť pekla otevrou se brány staleté,
z nich vyjdou duše bědné,
a čelo, na věky jež bylo prokleté,
zas v naději se zvedne.

Pak chceme jásati, nic ples náš nezkalí,
sem pohár, jenž se blýští,
na retech s hymnami abychom čekali
na nových věků příští!

OBSAH.

I.

Reflexe.

	Str.		Str.
Dva hlasy	9	Verše pro nevěstu	25
Sám ty nesmíš říci	12	Pohřeb dítěte	28
F. Š.	14	Meluzina	29
Zapomeň a nezapomínej	15	Vykoupená	31
Apostrofa	16	Po létech	37
Srdci	19	Nic nelkej!	39
Připlynuli, pominuli	20	Já zhrdal lidmi	41
Žalozpěv	22		

II.

Hrst klasů.

Česká radost	45	Oráč	57
Píseň rozsévače	47	Písnička polní	59
Jaro v horách	49	Jarní večery	60
Rozmluva o zvonu	52	Dumka	61
Píseň	55	Na rodný kraj.	62

III.

Legendy.

Dávné boje	65	Kristovy růže	72
Dítě	68	Sny démona	74
Věčné spory	70	Žízeň Kristova	76
Homér a Milton	71	Křesťanka	78

	Str.		Str.
Osud	79	Legenda o panně	84
Báj o proroku	80	Dva slepci	87
Dvě lebky	82	Píseň naděje	88

IV.

Ze života.

Ustřižený vlas	93	Švadlena	101
Ukolébavka	95	Píseň tkalce	104
Píseň horníkova	97	Zapomenutá	108
Vzpomínka	99		

V.

Ještě reflexe.

Skryté květy	113	Na hřbitově v máji	123
Srdce a moře	114	Při západu slunce	125
Pavučinka	115	Světlo	127
Fugit hora	116	Na kometu	129
Štěstí	117	Pouta	134
Naděje	119	Reflexe štědrovečerní	137
Na zbylý z hrobu skvost	120	Na hřbitově domova	140
Skřivan	121		

